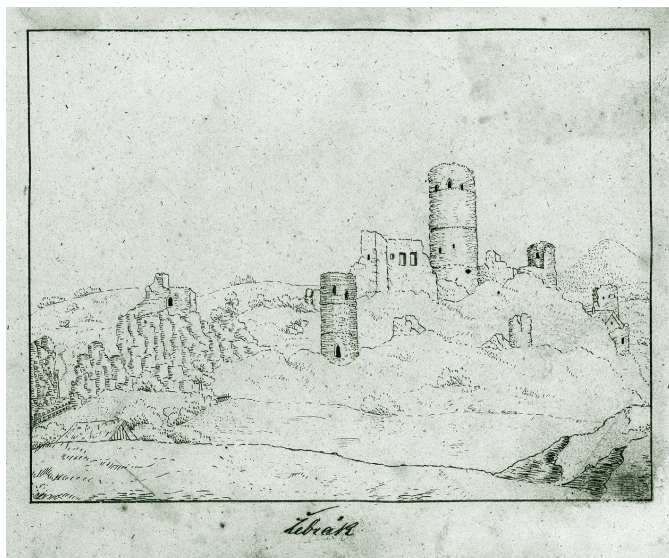

2.1 RIEGRŮV VZTAH K HISTORII

František Ladislav Rieger byl v mnoha ohledech dítětem svého věku, což se projevvalo rovněž v jeho vztahu k historii. Narodil se a dospíval v epoše romantismu a historismu,¹ kdy evropská společnost projevovala o minulost mimořádný zájem.² Plně to platilo i pro rodící se české národní hnutí.³ První generace buditelů nacházely ve svojí obtížné situaci oporu v českých dějinách, jejichž „velikost“ měla dokazovat, že český národ je rovnocenný a rovnoprávný s ostatními evropskými národy.⁴ Slavná a dramatická minulost národa ovšem nesloužila pouze k povzbuzení a morální posile vlastenců. Výrazně se podílela na formování moderní české identity⁵, a především dokázala okouzlovat a promlouvat k citům, čímž mohla pro českou věc získávat nové stoupence.⁶ Všechny tyto funkce historie se v české společnosti první poloviny 19. století pochopitelně prolínaly a nebylo možné je od sebe oddělit.

Dobrý příklad, jak minulost působila na tehdejší vlastence, poskytuje právě Riegerova osobnost. Už na gymnáziu v Jičíně patřil mezi jeho oblíbené předměty dějepis.⁷ Společně se svými spolužáky se chodil dívat na vyobrazení českých historických postav vystavená ve výloze tamního knihkupectví. „Zde prostáli studenti mnohé chvíle, zejména poutaly je obrazy Libuše, Sama, Kroka a jiných osobností z dějin českých, rytinky bídné a naivní, které však přece v nich se vzpomínkami

-
- 1 K vymezení a povaze historismu viz JAROSLAV MAREK, *O historismu a dějepiscetví*, Praha 1992, s. 17.
 - 2 Srov. VÁCLAV SMYČKA, *Objevení dějin: Dějepiscetví, fikce a historický čas na přelomu 18. a 19. století*, Praha 2021, s. 12–13.
 - 3 Srov. JIŘÍ RAK, *Bývali Čechové...: České historické mýty a stereotypy*, Jinočany 1994, s. 12–13; FRANTIŠEK KUTNAR, *Obrozenské vlastenectví a nacionalismus: Příspěvek k národnímu a společenskému obsahu češství doby obrozenské*, Praha 2003, s. 290–291.
 - 4 FRANTIŠEK KUTNAR, Místo Františka Palackého ve vývoji novodobého českého nacionalismu, in: TÝŽ: *O dějinách, lidu a lidech*, Červený Kostelec 2019, s. 313–323, zde s. 317–318.
 - 5 Výmluvný je v tomto ohledu známý provokativní výrok Dušana Třeštíka, že Palacký svými *Dějiny* „vymyslel tento národ“, DUŠAN TŘEŠTÍK, *Počátky Přemyslovců*, Praha 1997, s. 4.
 - 6 J. RAK, *Bývali Čechové...*, s. 22.
 - 7 MARIE ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, Vzpomínky z mladých let dr. F. L. Riegara, *Osvěta* 6/1903, s. 481–497; 7/1903, s. 575–585; 9/1903, s. 765–781, zde s. 485.

OBR. 03

Kresba hradu Žebrák od Karla Hynka Máchy (asi 1831–1832)

historickými budily vlastenecké city.“⁸ Rieger, uchvácen bájnými počátky českého národa, si dokonce zakoupil vědecký časopis *Krok*, protože se sveden jeho názvem domníval, že se v něm dočte o svém hrdinovi.⁹ Romantický vztah k dějinám byl typický pro celou Riegrovu generaci, jak ukazuje její vůdčí duch Karel Hynek Mácha narozený osm let před Riegreem.¹⁰ Zájem o starší české dějiny se odrážel nejen v Máchově literární tvorbě, ale také v jeho putování po českých hradech. V družině přátel, kteří jej při cestách doprovázeli, figuroval i mladý Rieger. Navštívili společně například Točnick a Žebrák, kde Mácha svým druhům vyprávěl o „památnostech“ těchto hradů, na což Rieger ještě ve stáří rád vzpomínal.¹¹

Zájem o českou historii už Riegra neopustil a on sám s hrdostí prohlašoval, že „o mně je známo, že vážím sobě dějin své vlasti“.¹² Nepochybně k tomu

8 Tamtéž, s. 486.

9 Tamtéž, s. 486–487.

10 O Riegrově vztahu k Máchovi viz PETR ČORNEJ, Když František potkal Hynka, in: Týž: *Historici, historiografie a dějepis: Studie, črty, eseje*, Praha 2016, s. 48–75, zvl. s. 63–64.

11 M. ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, *Vzpomínky z mladých let dr. F. L. Riegra*, s. 497.

12 JOSEF KALOUSEK (ed.), *Řeči Dra. Frant. Ladisl. Riegra*, III, s. 64.

přispělo i jeho přátelství s několika historiky. Především se jednalo o Riegrova tchána Františka Palackého, vrstevníka a přítele Wácslawa Wladiwoje Tomka a spolupracovníka Josefa Kalouska,¹³ který měl blízko k celé Riegrově rodině. S tou udržoval příležitostné styky rovněž Jaroslav Goll a s Riegrem se dobře znal i francouzský historik a pokračovatel v Palackého díle Ernest Denis. Rieger mohl díky těmto známostem, které jej v mnoha ohledech ovlivnily, poznat rovněž praktickou stránku historikovy práce. Například za svého pobytu v Paříži v roce 1849 pro Palackého v tamní Národní knihovně opisoval prameny týkající se husitských válek.¹⁴ Sám později vzpomínal, že „s prací tou pro mne nezkušeného v čtení starých rukopisů zaměstnával jsem se dosti pilně po měsíce říjen, listopad i prosinec“.¹⁵ Přesto, nebo možná právě proto Rieger nikdy nepocítil touhu aktivně se věnovat historii coby vědě. Pečlivá badatelská práce v archivech a knihovnách neodpovídala jeho povaze a do psaní se musel vždy nutit. V roce 1852 se o tom zmínil svojí budoucí ženě Marii: „Ostatně přiznám se Vám, že práce literární není nejmilejším mojí zaměstnáním. Můj život je život veřejný – kde člověk jednou jasnou myšlenkou, slovem v čas aneb i skutkem účelným více prospěti může než deseti knihami pracně sepsanými.“¹⁶

V několika případech se však Rieger k historiografické produkci přece jen přiblížil. Například v roce 1858 sepsal brožuru, která stručně shrnovala dosavadní pětadvacetileté působení Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách.¹⁷ Využil při tom dřívější literaturu,¹⁸ ale díky svému dlouholetému angažmá ve spolku¹⁹ se mohl opřít rovněž o svoje vlastní vzpomínky, případně o spolková akta a dokumenty. Zmínit je třeba také Riegrovu úlohu coby redaktora *Slovníku naučného*. Zatímco František Palacký si při přípravě encyklopedie vzal na starost hesla týkající se českých dějin, Rieger pro sebe vyčlenil kontrolu životopisných hesel a hesel

-
- 13 Ke spolupráci Riegra s Kalouskem viz JIŘÍ ŠTAIF, Josef Kalousek mezi seberealizací a oddaností Františku Palackému a Františku Ladislavu Riegrovi, in: *Historik Josef Kalousek: Historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, ed. Pavel Fabini, České Budějovice – Praha 2016, s. 13–29; LUBOŠ VELEK, Staročeský deník Národ (1863–1866) a jeho redaktor Josef Kalousek, in: tamtéž, s. 30–63; PAVEL FABINI, Svět politiky a poslanecký mandát Josefa Kalouska, in: tamtéž, s. 85–102.
- 14 JAN HEIDLER (ed.), *Příspěvky k listářu Dra Frant. Lad. Riegra*, díl I: *Z let 1836 až 1871*, Praha 1924, dokument č. 121, Rieger Palackému 11. listopadu 1849, s. 67–68.
- 15 BOHUŠ RIEGER (ed.), *Z vlastních pamětí Fr. Lad. Riegra*, díl I, Pobyt za hranicemi v l. 1849 a 1850, *Osvěta* 1/1906, s. 12–20, a 2/1906, s. 110–119, zde s. 15.
- 16 KAREL STLOUKAL (vyd.), *Milostné dopisy Frant. Lad. Riegra a Marie Palacké*, Praha 1932, s. 35.
- 17 [FRANTIŠEK LADISLAV RIEGER], *Geschichte des Vereins zur Ermunterung des Gewerbsgeistes in Böhmen, herausgegeben bei Gelegenheit der Feier seines 25jährigen Bestandes am 7. März 1858*, Prag 1858.
- 18 BEDŘICH MENDL, Český průmysl před sto lety a počátky Průmyslové jednoty, in: *Sto let jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách 1833–1933: Sborník statí o vzniku, vývoji a působení jednoty průmyslové*, Praha 1934, s. 7–169, zde s. 22.
- 19 K Riegrově působení v Jednotě ku povzbuzení průmyslu v Čechách viz KAREL STLOUKAL, Fr. Lad. Rieger a Průmyslová jednota v prvních letech absolutismu, in: tamtéž, s. 241–268.

ze všeobecných dějin,²⁰ přičemž některá z nich i sám vypracoval.²¹ Samozřejmě se v těchto případech nejednalo o výsledek původního výzkumu, ale o kompilaci dostupné literatury. Rieger však výslednému textu často vtiskl osobitou pečeti. Například v hesle o Camillu Cavourovovi věnoval kromě jeho role v moderních italských dějinách větší pozornost také jeho hospodářské činnosti a řečnickému umění, tedy oblastem, které autora samotného eminentně zajímaly.²² Rieger napsal rovněž z politického hlediska mimořádně důležité heslo týkající se Německého spolku, v němž se snažil prokázat svébytné postavení Českého království vůči Německé říši.²³ Na pomezí kulturních dějin, dějin umění a estetiky se pak nachází Riegrova dodnes zajímavá stať o Venuši Mělské z roku 1859.²⁴

Jedinou Riegrovu práci, která se do určité míry opírala o vlastní pramenný výzkum, představuje článek o sociálních poměrech mladého Františka Palackého určený pro památník vydaný ke stému výročí historiografova narození. Sociálními poměry jsou zde myšleny společenské kontakty a komunikační strategie, díky kterým se Palackému podařilo proniknout do pražské vyšší společnosti a započít vědeckou kariéru.²⁵ Toto téma si Rieger vybral pravděpodobně z toho důvodu, že společenskému životu a reprezentaci přikládal vždy velkou váhu.²⁶ Při psaní využil Palackého „každodenníček“ a další „autobiografica“, své vzpomínky i rodinnou tradici. Nejzajímavější pasáže článku z dnešního pohledu ovšem netvoří ani tak samotný historický výklad, ale spíše Riegrovy glosy a úvahy, například jeho srovnání české a uherské šlechty nebo kritika Čechů, kteří se ke své újmě doposud nenaučili užívat „dobrého taktu“ při společenských stycích.²⁷ I zde se tedy ke slovu dostal spíše Rieger politik než Rieger historik.

20 J. HEIDLER, (ed.), *Příspěvky k listářu*, I, dokument č. 234, Rieger Gablerovi 23. dubna 1858, s. 103.

21 DAGMAR HARTMANOVÁ, Historie československé encyklopedistiky do roku 1945, *Národní knihovna. Knihovnická revue* 1/2000, s. 15–21, zde s. 16.

22 r. [FRANTIŠEK LADISLAV RIEGER], Cavour, in: *Slovník naučný*, díl II, red. František Ladislav Rieger, Praha 1862, s. 85–86.

23 r. [FRANTIŠEK LADISLAV RIEGER], Bund Německý, *Slovník naučný*, díl I, red. František Ladislav Rieger, Praha 1860, s. 982–986, zvl. 985. Srov. J. HEIDLER (ed.), *Příspěvky k listářu*, I, dokument č. 364, Rieger Gablerovi 27. prosince 1860, s. 139–140.

24 F. L. RIEGER, Venuše Miloská a její stanoviště v řeckém umění, s. 59–76.

25 F. L. RIEGER, Za jakých poměrů, zejména sociálních, podnikl Palacký úkol svého života; Riegrovy zmínky o práci na tomto článku viz Literární archiv Památníku národního písemnictví (dále jen LA PNP), f. Václav Červinka, F. L. Rieger V. Červinkovi 8. 1. 1897; Archiv Národního muzea (dále jen ANM), f. Bohuš Rieger st., k. 8, F. L. Rieger B. Riegrovi 12. 6. 1897.

26 Srov. ANM, f. Bohuš Rieger st., k. 8, F. L. Rieger B. Riegrovi 4. 10. 1890.

27 Jaroslav Goll této Riegrově studii přikládal „dvojnásobnou“ cenu právě proto, že má „onen individuální ráz jeho osobnosti“. J. G. [JAROSLAV GOLL], Dne 3. března ztratili jsme smrti Riegra, *ČČH* 2/1903, s. 233.

2.2 VÝZNAM HISTORIE PRO PRAKTICKOU POLITIKU

Přestože historie nikdy nepatřila mezi obory, ve kterých by si Rieger přál vyniknout, na rozdíl kupříkladu od národního hospodářství, znalosti dějin přikládal zásadní význam. Podobně jako Palacký²⁸ byl přesvědčen o tom, že to bylo právě poznání vlastní minulosti, které „probudilo“ český národ.²⁹ Z této perspektivy pak hodnotil i význam Palackého, který „z nečitelných a polospráchnivělých listin vyhledával svědectví naší slávy, naší minulosti, kteráž jest hlavní zárukou našeho života, naší budoucnosti“.³⁰ Asi nejkomplexněji formuloval Rieger svůj pohled na úlohu historie pro národní společenství ve své řeči při slavnosti k dokončení Palackého *Dějin* v roce 1876: „Praví se, že historie jest učitelkou života.³¹ I pro nás Čechy jest a má býti učitelkou, nemá ona býti pro nás neplodnou starožitností – ona má býti pro nás živou a působiti opět na skutečný život náš, ze skutků předkův svých máme si brát příklad, z velikých činů jich máme se učiti, co může dokázat láska k vlasti, svobodě a osvětě. [...] V tom právě spočívá hrdost naše národní, naše sebedůvěra, naše síla. My víme, čím jsme někdy byli, že něčím posud jsme a v Evropě tak jako jindy opět něčím býti dovedeme.“³²

Z uvedeného citátu vyplývá, že Rieger jakožto politik akcentoval především praktický smysl historie pro přítomnost. Dějiny pro něj v žádném případě nebyly uzavřeným procesem, který by soudobé generaci nenechával volné pole

28 BOHUŠ RIEGER, *Františka Palackého spisy drobné*, díl I: *Spisy a řeči z oboru politiky*, Praha 1898, s. 294.

29 J. KALOUSEK (ed.), *Řeči Dra. Frant. Ladisl. Riegra*, IV, s. 56.

30 F. L. RIEGER, *O boucharónech*, s. 8–9.

31 Pohled na historii coby učitelku života byl v tehdejší době obvyklý, srov. FRANTIŠEK PALACKÝ, *Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě*, díl I, část I, Praha 1848, s. XI; JOSEF KALOUSEK, *Historie a materialismus, Časopis Musea království Českého* 2/1883, s. 185–193.

32 H. TRAUB (ed.), *Řeči Dra. Frant. Lad. Riegra*, s. 198–199; Myšlenky o úloze historie ze svého projevu Rieger opakoal i při jiných příležitostech, např. FRANTIŠEK LADISLAV RIEGER (red.), *Čechy, země i národ: Obraz statisticko-historický*, Praha 1863, nepag. předmluva; J. KALOUSEK (ed.), *Řeči Dra. Frant. Ladisl. Riegra*, IV, s. 56.

k působnosti, právě naopak. Minulost měla sloužit národu jako zdroj poučení a posily pro současné i příští boje. Proto Rieger ve zmíněném proslovu sebevědomě prohlásil: „[...] „bohdá i my dovedeme ještě napsati mnohou stránku k historii naší. V tom smyslu historie česká není ještě dokončena a zpíváme-li ‚Bývali Čechové‘, pravím já: ‚Čechové budou!‘“³³

Rieger byl přesvědčený, že dějiny mají být učitelem zvláště osobám, které se aktivně podílejí na jejich utváření, tedy politikům a státníkům.³⁴ Sám se tím řídil, o historii se aktivně zajímal, a to nejen o tu českou, ale též o obecnou (především soudobou evropskou), klasickou či biblickou. Samozřejmě je otázka, do jaké hloubky Riegrova znalost historie skutečně sahala. Na základě jeho projevů, k nimž si většinou nepřipravoval podrobné koncepty a při nichž mluvil z patra, můžeme soudit, že měl poměrně dobré historické vědomosti z různých oblastí, které dokázal pohotově zakomponovat do svých víceméně improvizovaných řečí. Současné ale můžeme předpokládat, že Rieger si ze svého studia dějin (například během pobytu v Paříži v roce 1849 navštěvoval historické přednášky na Sorbonně³⁵) a četby zapamatoval zejména ty momenty, které jej zaujaly s ohledem na jeho vlastní zájmy a veřejnou činnost. Spíše než hlubokou a komplexní znalost historie bychom tak v jeho případech našli spíše velmi dobrý všeobecný rozhled s důkladnou znalostí těch otázek, jež jej skutečně zajímaly.

Rieger se v dějinách tudíž snažil nalézt v první řadě poučení, inspiraci a vhodné příklady pro svoji vlastní činnost. Vzorem mu byl kupříkladu Karel starší ze Žerotína, jehož portrét se nacházel v jeho malečské pracovně.³⁶ Moravský šlechtic v Riegrových očích představoval moudrého politického předáka, který znal mezinárodní mocenskou konstelaci, dovedl realisticky ohodnotit poměr sil jednotlivých aktérů a ve zlomové chvíli hájil proti převládajícímu mínění cestu, jež mohla od národa odvrátit katastrofu s mnohasetletými následky.³⁷ Rieger se coby

33 H. TRAUB (ed.), *Řeči Dra. Frant. Lad. Riegra*, s. 199.

34 Přesvědčení o blízkém sepětí politiky a historie bylo v 19. století poměrně běžné. Tehdejší dobu charakterizuje, že mnoho významných historiků se politicky angažovalo, např. François Guizot a Adolphe Thiers ve Francii, Heinrich von Treitschke v Německu nebo Michal Bobrzyński v Předlitavsku. Výjimečné v tomto ohledu nebylo ani české prostředí, kde se politice věnovali František Palacký, Wacław Wławiwoj Tomek, Josef Kalousek, Jaromír Čelakovský, Antonín Rezek a okrajově jako člen panské sněmovny i Jaroslav Goll.

35 B. RIEGER (ed.), *Z vlastních pamětí Fr. Lad. Riegra*, I, s. 14.

36 LIBUŠE BRÁFOVÁ-RIEGROVÁ, Maleč za Františka Palackého a dra Františka Ladislava Riegra, *Vlastivědný sborník východočeský* 1929, s. 3–11, zde s. 5.

37 MARIE ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ, *Zápisky*, díl I: (1880–1884), Praha 2009, 23. srpna 1883, s. 460. Rieger v tomto případě sdílel Palackého pohled na Žerotínovu úlohu při stavovském povstání, a nikoli interpretaci přítele Kalouska, který se k Žerotínovi stavěl značně kriticky. Srov. FRANTIŠEK PALACKÝ, *Výpisy z pamětí Karla Žerotína* (1829), in: *Františka Palackého spisy drobné*, díl II: *Články z oboru dějin*, usp. Vojtěch Jaromír Nováček, Praha [1900], s. 37–39; JOSEF KALOUSEK, O panu Karlovi ze Žerotína. Podle jeho dopisů, *Osvěta* 3/1905, s. 238–254.

OBR. 04

Karel starší ze Žerotína, Riegrův politický vzor – ideální podobizna od Josefa Mukařovského

„vůdce národa“ dokázal vcítit do Žerotínova postavení, chápal dilema, kterému byl aristokrat vystaven za stavovského povstání po roce 1618, i pocit odpovědnosti za osud národa.

Například v dopisu dceři Marii se staročeský předák dovolával právě Žerotína a vysvětloval, proč se při vyostření vztahu mezi Rakouskem a Ruskem v roce 1888 veřejně nepostavil proti případné válce svojí vlasti s východní velmocí ani jí jménem českého národa nevyjádřil sympatie: „Cokoli bych já nyní řekl proti válce s Ruskem, to by odnesl celý národ, a předce by to v situaci samé pra nic nezměnilo. Já bych tím válku neodvrátil, na jedné straně bych tím nic neprospěl, na druhé bych tím národu podstatně škodil. [...] Čekejme času, a nevystřilejme svůj prach předčasně. Když to Žerotín radil Čechům k opatrnosti a nepočetí revoluce proti Ferdinandovi, vyčítali mu nevlástenectví a nestatečnost, a nyní střízlivý soud

historie praví, že celý národ bloudil, neb aspoň většina a že jediný Žerotín radil a soudil moudře a že škoda, že národ jeho hlasu neposlechl.³⁸

Pokud se Rieger se Žerotínem do značné míry identifikoval již dříve, plně se tak stalo v době punktačních bojů v roce 1890. Tehdy se k němu „vůdce národa“ při svém projevu na českém sněmu veřejně přihlásil, přičemž svoji vlastní situaci, kdy stál osamocen proti politickým oponentům i většině české společnosti, spatřoval jako analogickou té, v níž se moravský velmož nacházel o několik staletí dříve: „Pánové! Karel ze Žerotína zajisté neučinil se populárním před bitvou bělohorskou, když zrazoval našim krajanům, aby se nepouštěli do toho odboje, že to bude míti záhubné následky. On se tím stal tehdá nepopulárním, ale proto předce zůstal v historii naší moudrým a šlechtným vlastencem. Já bych si přál, abych si mohl toho muže nechat za vzor po celý svůj věk.“³⁹

Rieger o vztahu politiky a historie často přemýšlel. Politici si dle jeho názoru měli z dějin odvozovat obecně platná ponaučení o pravidlech fungování svého oboru, ale i společnosti. Samotný předák staročeské strany se například s obavami díval na rostoucí vliv veřejného mínění, jehož tlaku a nelibosti musel během své kariéry několikrát čelit a který dokázali ve svůj prospěch obratně využívat především radikální politici a demagogové.⁴⁰ Zodpovědní státníci měli podle Riegrova mínění naopak prosazovat politiku, kterou sami považovali za nejlepší, bez ohledu na postoj veřejnosti. Správnost tohoto přístupu měla potvrzovat i historie: „Pravivá se ovšem: hlas lidu, hlas Boží. Ale pánové, račte poohlédnouti se v dějinách, kolikrát ten hlas lidu způsobil již důkladné neštěstí.“⁴¹

Podle Riegra mohlo studium minulosti pomoci také při osvětlení kořenů a vývoje konkrétních problémů, s nimiž se veřejní činitelé potýkali v přítomnosti. Bez znalosti historické perspektivy totiž hrozilo, že politiky zvolená řešení nebudou vhodná a nepovedou k zamýšlenému cíli. Z toho důvodu „kdo chce pronésti o věcech politických a národních úsudek důvodný, třeba, aby prve znal dokonale poměry místní a národní – statistické i historické“.⁴² Když se například po prusko-rakouské válce v roce 1866 jednalo o „přestavbě“ rakouského soustátí, Rieger na českém sněmu zdůraznil, že „moudrý stavitel dále musí ohledati historii té mohutné, ale složité budovy Rakouska; a tu pozná, kterak vlastně během věků povstalo a vzrůstalo“.⁴³ Z pohledu do minulosti takový člověk zjistí, že rakouské mocnářství vzniklo spojením původně samostatných států. Podle Riegra „na vládě bude nyní rozhodnouti se, chce-li stavěti na těchto základech dále, nebo nehledíc

38 LA PNP, f. Marie Červinková-Riegrová, F. L. Rieger M. Červinkové-Riegrové 1. 6. 1888.
 39 *Sněm království Českého 1889–1895*, 2. zasedání, 5. schůze, 31. 5. 1890, stenoprotokoly, s. 133.
 40 ROBERT SAK, Rieger – konzervativec, nebo liberál?, in: *F. L. Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století*, Semily 2003, s. 22–32, zde s. 28.
 41 Jednání důvěrníků strany národní, *Hlas národa* 20. 11. 1894, s. 1–4, zde s. 2.
 42 H. TRAUB (ed.), *Řeči Dra. Frant. Lad. Riegro*, s. 207.
 43 J. KALOUSEK (ed.), *Řeči Dra. Frant. Ladisl. Riegro*, IV, s. 172.

k nim, na jiných umělých. Já a moji političtí přátelé máme přesvědčení, že jen na těchto základech historických pevná budova postaviti se dá“.⁴⁴

Znalost historie však bylo možné využít nejen při promýšlení a řešení složitých koncepčních problémů, před něž byli politici v důležitých chvílích dějin postaveni, ale také jako nástroj v každodenní politické praxi. Jak obratně a pohotově dokázal s historickou obrazností současníků zacházet tehdy ani ne třicetiletý Rieger, se plně ukázalo již v začátcích jeho veřejného působení. Když po vypuknutí revoluce v březnu roku 1848 došlo ke sporům mezi představiteli Čech a Moravy o to, jak by měl do budoucna vypadat vzájemný poměr jednotlivých zemí Koruny české, Rieger sepsal apel k „bratrům Moravanům a Slezákům“, ve kterém je vybízel k jednotnému postupu s Čechy. Mladý vlastenec přitom hned v úvodu připomněl společný hrdinný boj Čechů a Moravanů za svobodu v letech 1618–1620 a také dále vyzdvihoval slavné postavy českých i moravských dějin – například Jana Amose Komenského nebo knížete Svatopluka. Kromě zjevné snahy zalichotit moravským „bratrům“ oslavou jejich bohaté historie měl text ukazovat úzké propojení obou historických zemí, stejně jako neštěstí, které Čechům i Moravanům přineslo jejich „roztržení“. Z výkladu vyplývalo, že pro oba národy je přímo historickou nutností „upevnění a sesílení tisíciletého svazku“, byť při uchování autonomie jednotlivých zemí.⁴⁵

Oblastí, v níž Rieger uplatňoval svoje historické vědomosti nejraději, bylo řečnictví.⁴⁶ Historické motivy a paralely zakomponované do projevů zvyšovaly jejich atraktivitu pro posluchače, přispívaly k věhlasu řečníka, ale také se jednalo o účinný nástroj politického zápolení. Rieger třeba rád využíval historické příklady k vtípnému útoku na své politické protivníky, například když zpochybňoval účinnost radikální politiky mladočechů odkazem na biblický příběh: „Na sněmu se počítají hlasy. To je věc aritmetiky. [...] Hlasy se počítají a křikem se tu nic nedokáže. Povídá se sice v bibli, že jednou židé křikem povalili hradby Jericha, ale za našich dob sotva asi se to bude opakovat. (Veselost.)“.⁴⁷

44 J. KALOUSEK (ed.), *Řeči Dra. Frant. Ladisl. Riegra*, IV, s. 173. K Riegrové představě, jak by se Rakousko mělo vyvíjet s ohledem na svoje historické předpoklady, viz ALEŠ VALENTA, František Ladislav Rieger. (Česká pravice: osobnosti a politika.), *Střední Evropa: Revue pro středoevropskou kulturu a politiku* 8/1992, č. 25, s. 120–136, s. 126.

45 FRANTIŠEK LADISLAV RIEGER, Slovo k Moravanům, *Týdenník. Listy poučivé a zábavné* 22/1848, s. 169–171; 23/1848, s. 178–179; 24/1848, s. 189–191. Rukopis tohoto textu viz LA PNP, f. František Ladislav Rieger, Slovo k Moravanům, rukopis článku.

46 Historické motivy v Riegrových projevech byly poměrně časté. Milan Řepa, který se doposud nejpodrobněji zabýval Riegrovým řečnickým uměním, však tuto oblast ve svojí studii zcela opomenul, viz MILAN ŘEPA, F. L. Rieger jako řečník, in: *František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století*, s. 140–145.

47 Jednání o shodě stran českých v Českém klubu, *Hlas národa* 7. 11. 1892, s. 1–2, zde s. 1.